

9. Ясінська А.І. Концептуальні засади управління трансакційними витратами підприємства / А.І. Ясінська // Сучасні кризові явища в економіці і проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (25 травня 2012 р., м. Луцьк). – Луцьк : РВВ ЛНТУ. – С. 311-312.

10. Ясінська А.І. Класифікація трансакційних витрат підприємства / А.І. Ясінська // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (7 грудня 2012 р., м. Луцьк). – Луцьк. – С. 453-456.

Ясинская А.И. Формирование механизма управления трансакционными издержками предприятия

Раскрыты основы формирования механизма управления трансакционных издержек предприятия, в частности определена сущность трансакционных издержек, наведена их классификация по улучшению учетно-аналитической системы управления предприятием, а также определены внутренние и внешние информационные факторы, которые оказывают влияние на трансакционную среду предприятия.

Ключевые слова: трансакционные издержки, классификация, внутренние и внешние информационные факторы, трансакционная среда.

Yasinska A.I. Formation mechanism of transaction costs

Conceptual framework formation mechanism of transaction costs, the essence of transaction costs, classification for improving accounting and analytical enterprise management system, defined internal and external information factors that have an effect on transaction environment enterprises

Keywords: transaction costs, classification, internal and external information factors, transactional environment.

УДК 330.341.5

*Доц. Ю.Є. Ковний, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія*

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Розглянуто особливості інноваційного розвитку господарювання в умовах економічної кризи. Проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід ефективності функціонування державних інструментів впливу на становлення та спрощення такої діяльності та запропоновано шляхи її вдосконалення.

Ключові слова: економічна криза, інновації, господарювання, державне регулювання.

Постановка проблеми. Перехід на ринкові відносини зумовив значні перетворення української економіки, що змінили всі сфери господарського життя країни. Результати впровадження економічних реформ призвели до істотного зниження обсягів валового внутрішнього продукту і промислового виробництва, згортання виробничої діяльності багатьох підприємств і цілих галузей національної економіки, гіперінфляції, неплатежів, бюджетного дефіциту і величезного внутрішнього і зовнішнього боргу, безробіття, різкого зниження життєвого рівня населення та інших негативних явищ.

Закономірним і об'єктивним процесом реалізації економічних перетворень і здійснення в Україні цивілізованої соціально орієнтованої економіки є розвиток господарювання, що, за своєю суттю, не лише постійно відтворює рівень інноваційної спрямованості державної політики, але й створює всі необхідні для цього умови. Саме інновації дають змогу отримувати економічні

результати, що призводять до інвестицій та інтенсивного зростання рівня життя населення.

Інноваційна модель господарювання найбільше реалізована в країнах з розвинутою ринковою економікою, однак є актуальною і для української економіки. Економічне зростання та технологічні зміни тісно пов'язані між собою. Більше того, останні є головним джерелом економічного зростання. Тільки інноваційна діяльність призводить до продуктивності та зростання виробництва. Саме технологічні і техніко-економічні інновації зможуть підвищити ефективність господарської діяльності підприємств і здійснити підйом економіки. Велике значення у сфері господарювання набувають нестандартні стратегічні рішення, що дають змогу узгодити суперечливі економічні інтереси учасників та ініціювати дію економічних механізмів. Для їх реалізації необхідна участь держави.

Формування ефективної системи державного регулювання та розвитку господарювання є одним з найскладніших і одночасно важливих завдань в умовах подолання фінансово-економічної кризи в нашій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць і публікацій останніх років свідчить про актуальність проблеми державного регулювання інноваційного розвитку господарювання в Україні.

Предметом дискусії таких вітчизняних та іноземних науковців, як З.С. Варналій, К.О. Ващенко, В.Є. Воротін, В.М. Геєць, Ю.Б. Іванов, О.В. Кужель, О.Ю. Мазур, П. Друкер, Л. Ерхард, Дж. Кейнс, Ф. Хайєк, Е. Хансен, С. Шейн та інших є питання про співвідношення приватного і державного секторів економіки, кордонів і меж державного регулювання господарської системи загалом.

Представники неолібералізму виступають прихильниками ринкової економіки, в якій регуляційна функція держави повинна бути зведена до мінімуму. Одним з яскравих послідовників цього напрямку є Л. Ерхард, який забезпечив економічне процвітання повоєнної Німеччини. Зокрема, він наголошує, що планова економіка не відображає інтересів народу і рівень його життя: "У плановій економіці не можна створити органічної і здорової держави, між державою і народом виникає тріщина, з'являється непереборна прірва. Кому важливе благо народу, той повинен бажати не планової економіки, а всім серцем прагнути до соціального ринкового господарства"[1, с.65].

На противагу цьому напрямку Дж. М. Кейнс і його послідовники визначили, що в умовах кризової економіки, навпаки, необхідно посилити методи державного регулювання [2, с. 84]. Основна теоретична позиція класичного лібералізму полягає в тому, що система ринкових відносин не є досконалою і саморегульованою, а, отже, для досягнення максимально можливої зайнятості та стимулювання розвитку економіки потрібне активне втручання держави.

По суті, сучасна ринкова система господарювання промислово-розвинутих країн є змішаною і базується не тільки на використанні різних форм власності, але і на оптимальному поєднанні ринкових і планових механізмів її регулювання.

Мета і завдання статті. Завданням статті є аналіз сучасного стану регулювання інноваційного розвитку господарювання, дослідження ефективності функціонування державних інструментів впливу на становлення та спрощення такої діяльності, визначення негативних чинників, що стримують розвиток господарюючих суб'єктів в умовах ринкових трансформацій з метою пошуку раціональних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Господарський сектор вітчизняної економіки сьогодні розвинений недостатньо – існує недосконалий ринок з досить високим ступенем монополізму і слабкою інтеграцією у світове господарство. Фактично зруйнований науково-технічний потенціал країни. Обмежене або взагалі відсутнє фінансування не дає змоги науковцям і розробникам повністю та своєчасно доводити свою інноваційну продукцію до стадії кінцевої реалізації. Спостерігається багато випадків, коли інноваційні розробки продаються за кордон через брак, насамперед, засобів для їх впровадження. А за кордоном кошти завжди дуже швидко знаходяться, і наші інновації з успіхом працюють на економіку інших країн. Немає у нашої країни промисловості, ресурсів для тиражування інновацій. Українські інноваційно-технологічні центри – це невеликі господарські структури, зайняті в основному розробкою нових технологій, створенням дослідних зразків і здійсненням дрібносерійного виробництва. Тому вони не можуть тиражувати нові вироби, займаючись в основному продажем ідей і технологій. Внаслідок іноземна промисловість використовує нові українські технології і займає відповідні сегменти світового інноваційного ринку. Згодом новий імпортований продукт, створений за нашою технологією, "повертається" в Україну. Виникає парадоксальна ситуація, коли наша інноваційна активність не доходить до високотехнологічної виробничої бази промисловості, а країна перетворюється на дешевого донора високих технологій для світової економіки [3]. Для нашої країни в цих умовах інновації втрачають високий економічний потенціал, що в них закладений.

Особливістю господарювання є наявність ризику, що виникає з потенційної нестабільності умов такої діяльності і невизначеності щодо майбутніх наслідків. Під час розгляду питання нестабільності потрібно розуміти, що це явище передбачає перехід як до змін, результат яких можна передбачати, так і до абсолютно непередбачуваних змін. Тому нестабільність для господарювання допускає як негативні тенденції і ризикові ситуації, так і потенціал для нових унікальних подій, які можуть розширити обсяг можливих рішень. Таким чином, господарська нестабільність може призвести до:

- дестабілізації;
- зміни структури та якісного складу;
- погіршення показників керованості та управління;
- реорганізації або ліквідації [1, с. 102].

Господарювання здійснюється і в умовах певної невизначеності, яка полягає у неповному знанні всіх параметрів, обставин ситуації для вибору оптимального рішення, неможливістю адекватного і точного обліку всієї, навіть доступної інформації та наявністю фактора випадковості.

Таким чином, невизначеність припускає наявність нестабільності, за якої результати дій не обумовлені, а ступінь можливого впливу цих факторів на результати невідома. Тому виникає необхідність у державному регулюванні діяльності господарюючих суб'єктів.

Мета державного регулювання господарювання полягає у створенні умов для ефективного функціонування господарюючих суб'єктів, тобто протистояння впливу негативних чинників, оперативного внесення коректив і реагування на зміни ринкового середовища.

Завдання процесу державного регулювання визначається забезпеченням організаційної єдності господарювання у всіх сферах виробництва, за допомогою перетворення економічних відносин з метою підвищення рівня раціоналізації при використанні всіх видів ресурсів.

Основні функції господарювання в суспільстві проявляються в основному в тому, що воно представляє найбільш активну частину населення, ініціативну, готову до ризику, яка володіє лідерськими якостями. Однак, великі зусилля в межах соціально-економічної стратегії держави повинні бути спрямовані на те, щоб сучасних суб'єктів господарювання, зацікавлених лише в збільшенні прибутку, перетворити в стратегічно ефективних новаторів та інвесторів. Інноваційний чинник підвищення конкурентоспроможності в останні роки підсилює свою значимість. Саме його активація створює передумови не тільки для виходу вітчизняної економіки з кризи, але і для переходу її від стадії розвитку на основі чинників виробництва до інвестиційної стадії конкурентного розвитку, поєднаної з інноваційними можливостями.

Своєю чергою, конкурентоспроможність господарюючих структур залежить як від швидкості реалізації нововведень, так і від швидкої реакції на нововведення конкурентів і від прогнозування інновацій. Конкурентну перевагу зберігають ті суб'єкти, які не "тікають" від ризику у господарській діяльності, а обґрунтовано його використовують для власного розвитку і самореалізації [1, с. 148]. Залучення нововведень дає змогу виробляти більш якісний товар і отримувати дохід не за рахунок більш високої ціни і більшої маси товару, що продається, а на підставі виробництва нового продукту, що користується підвищеним попитом і приносить монопольний прибуток.

Основна частина інноваційної економіки в розвинених країнах світу базується на господарському секторі. Це підтверджує думку про те, що однією з основних функцій господарювання є функція інноваційного лідера [3]. Іншою важливою функцією є лідерство у зниженні витрат і підвищенні продуктивності праці.

Ефективний механізм впровадження інвестицій в сектор інноваційних розробок може функціонувати лише за двох умов, а саме: коли перекрито канали збагачення у природних або штучно створених монополіях, і коли самі інновації доведені до стадії кінцевого ринкового продукту, здатного зацікавити інвестора. Отже, без певної регулюючої і підтримуючої ролі держави тут не обійтися.

Таким чином, для стимулювання інноваційної переорієнтації економіки та інвестиційних потоків цільові методи державного регулювання необ-

хідні. По цьому шляху йдуть багато держав світу, зокрема і визнані лідери інноваційного процесу. Так, навіть в умовах фінансово-економічної кризи, що розпочалася в 2008 р., США не збиралися вирішувати проблеми його подолання за рахунок скорочення сфери інноваційної діяльності. Навпаки, "Американський план відродження і реінвестування", запропонований у січні 2009 р. новою Адміністрацією Президента Барака Обами, передбачав збільшення обсягу інвестицій у високотехнологічний сектор економіки, в навчання висококваліфікованої робочої сили [4]. Господарювання підтримувалася за рахунок спеціального фонду фінансування інновацій та створенням нових робочих місць у високотехнологічних галузях. Аналогічні антикризові заходи було прийнято в Євросоні, Китаї і Бразилії. На жаль, але дані заходи та істотні зміни у технологічному секторі нашої економіки не проводили. В Україні частка витрат господарюючих суб'єктів на інноваційні розробки становить 6 %, тоді як в Японії і США – 70-75 %, в Європі – від 25 до 65 % [5].

Потрібно визнати, що основним стимулом для залучення нових інвесторів (за межами сировинного ринку) повинні бути не лише податкові пільги та політичні гарантії, а реальна можливість участі у реалізації інноваційного потенціалу економіки. У цьому випадку, прискорений розвиток усіх компонентів національної інноваційної системи і активний маркетинг її досягнень серед інвесторів – найкращі способи залучення вітчизняних та іноземних інвестицій достатнього обсягу і якості для вирішення завдань оновлення економіки. Інструментами такої політики повинні бути:

- фінансова підтримка наукових розробок у вигляді грантів, позик, субсидій;
- формування особливих економічних зон, технопарків, центрів трансферу технологій;
- створення державних корпорацій, венчурного фонду та системи приватно-державного партнерства;
- спрощення законодавчої бази, податкове стимулювання та сприяння інноваційним процесам.

Досліджуючи особливості державного регулювання, необхідно зазначити про тимчасовість згаданого процесу. Адже тривалість залежить від масштабності проектів, стану матеріальної бази, кадрового потенціалу і зовнішньоекономічних факторів. Таким чином, регулювання можна диференціювати на поточне і перспективне. Поточне регулювання має ситуаційний характер і обумовлене специфікою факторів, що склалися в певний часовий період. Перспективне регулювання характеризується етапністю процесу для отримання потрібного результату і передбачає планування та моделювання визначеної діяльності [6, с. 78].

У разі виникнення непередбачених проблем, що вимагають швидкого вирішення, тобто оперативності вжиття заходів, потрібно застосовувати ситуаційний підхід в регулюванні, сутність якого, полягає в оперативному вивченні ситуації, що склалася на основі використання переважно типових процедур дослідження [6, с. 91]. Основною особливістю розглянутого підходу є конкретні обставини, які впливають на процес державного регулювання господарювання в певний період часу. Ефективність ситуаційного підходу обу-

мовлена повторенням типових умов, при яких відпрацьовуються стандартні алгоритми проведення запланованих заходів. Залишається достатнім лише ідентифікувати реальну ситуацію і за типовою схемою отримати готові висновки і рекомендації щодо її регулювання.

Висновки. Державне регулювання інноваційного розвитку господарювання потрібно здійснювати на таких загальних засадах:

- збалансованості – передбачає узгоджений розвиток процесу як цілісної структури, пошук оптимального балансу між неоднорідністю і мінливістю;
- гнучкості – можливість створення внутрішніх факторів самоорганізації, здатність адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища;
- законності – дотримання усіма учасниками процесу (державними органами, господарюючими суб'єктами, третіми особами) нормативних приписів та відповідальності за їх невиконання;
- доцільності і послідовності – передбачає визначений рух від простого до складного, розрахунок, передусім, власних сил і своєчасне використання наявних можливостей для здійснення необхідних заходів;
- динамічності – регулювання розглядається як процес, що має певну логіку, для розкриття якої необхідно чітко розмежувати довго і короткострокові проміжки, стратегічні та тактичні заходи;
- своєчасності і раціональності – спираючись на світовий досвід, держава під час розроблення та реалізації програм повинна враховувати свої мобілізаційні можливості, традиції народу, культурну складову (національна економіка є частиною світової і розвиваючись за загальносвітовими законами, залишається завжди автентичною, зберігаючи свої особливості, зумовлені історичним процесом, географічним положенням, кліматом, специфікою господарської діяльності).

Процес регулювання інноваційного розвитку господарювання призводить до структурних і функціональних змін у національній економіці і повинен базуватись на таких факторах економічної сучасності:

- інтеграція наукових знань;
- системність і єдність вжитих заходів;
- комплексність проблем і необхідність їх вивчення та дослідження;
- зростання кількості і якості зв'язків між елементами механізму;
- динамічність мінливих економічних ситуацій;
- зменшення дефіциту усіх видів ресурсів;
- підвищення рівня стандартизації елементів процесу;
- модернізація виробничих і управлінських процесів;
- посилення ролі людського чинника, забезпечення необхідного рівня мотивації та професійної кваліфікації.

Державне регулювання інноваційного розвитку господарювання – це постійно мінливий, відкритий і складний процес, що складається і реалізуються на різних рівнях органічно взаємозалежних і взаємодоповнювальних елементів, які формуються під дією ринкових законів і державної економічної політики, спрямованих на ефективне використання всіх ресурсів у процесі господарювання, покликаний забезпечити сталий розвиток національної економіки.

Література

1. Тітова Н.А. Управління у сфері малого та середнього бізнесу в умовах економічної кризи: монографія / Н.А. Тітова, М.Д. Рожок. – К. : Комп'ютерпрес, 2011. – 311 с.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Пер. с англ. Н.Н. Любимова. – М. : Изд-во: Гелиос АРВ, 2011. – 350 с.
3. Знаменський І.О. Необхідність державного регулювання інноваційної діяльності / Знаменський І.О. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_6/36.pdf.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc>.
5. Звітні матеріали Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkpr.gov.ua>.
6. Данилишин Б.М. Державна підтримка та податкове регулювання підприємницької діяльності в Україні : монографія / Б.М. Данилишин, О.М. Кондрашов. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 296 с.

Ковный Ю.Е. Государственное регулирование инновационного развития хозяйствования

Рассмотрены особенности инновационного развития хозяйствования в условиях экономического кризиса. Проанализированы отечественный и зарубежный опыт эффективности функционирования государственных инструментов влияния на становление и упрощение такой деятельности и предложены пути ее совершенствования.

Ключевые слова: экономический кризис, инновации, хозяйствование, государственное регулирование.

Kovnyu Ye.E. State regulation the development of managing innovation

In the article features of the innovative development entities in the economic crisis. Analyzed domestic and foreign experience of efficiency government tools to influence the formation and facilitation of such activities and the ways to improve it.

Keywords: economic crisis, innovation, management, state regulation.

5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГАЛУЗІ

УДК 336.113:221

Проф. Б.А. Карпінський¹, канд. екон. наук;
асист. В.О. Григоренко²

КОНЦЕПЦІЯ ОПТИМІЗОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІЇ

Виділено функціональну залежність та сутність фінансового потенціалу території. Окреслено основи формування нової системи управління фінансовим потенціалом території, яка базується на концепції оптимізованого управління. Розглянуто основні стадії процесу управління фінансовим потенціалом. Визначено базові принципи процесу управління.

Ключові слова: фінанси, фінансовий потенціал території, концепція управління, оптимізоване управління, фактор, принципи, форми прояву, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Управління соціально-економічним розвитком адміністративно-територіальних одиниць в сучасних умовах є вкрай важливим питанням. Адже, внаслідок кризових процесів та системної рецесії, органи місцевої влади відчують постійний брак ресурсів у фінансуванні функцій, які на них покладені. Звідси випливає необхідність детального вивчення процесу управління соціально-економічним розвитком територій через призму тих процесів та явищ, які відбуваються в суспільстві.

Європа, починаючи з 80-х років минулого століття, взяла напрям на побудову нової територіальної політики, в основі якої регіони виконували функції політико-адміністративної опори держави, були інструментом реалізації політики центральних органів виконавчої влади, отримуючи взамін захист та субсидії зі сторони центру. Нова політика територіальної автономії змінила самі функції регіонів, перетворюючи їх у самостійних учасників міжнародних відносин. В Україні територіальний рівень (область, район) завідома не відповідає Європейським принципам територіальної політики, оскільки у Конституції України і в законодавстві загалом відсутнє положення щодо наявності виконавчого органу в районній та обласній радах, а отже, і питання автономного управління соціально-економічним розвитком територією автоматично нівелюється.

У сучасних умовах трансформаційних змін економічної системи, питання ефективного управління фінансовим потенціалом території стало невід'ємним атрибутом діяльності місцевих органів влади. Враховуючи той факт, що органи місцевого самоврядування мають обмежену кількість інструментів управління фінансовим потенціалом території, основне питання полягає в правильній ідентифікації наявних інструментів впливу, розробці нових

¹ Львівська державна фінансова академія;

² Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці